

הכותל המערבי מדבר אלינו...

הרב משה שרר

וגילו ברעדה

אתה רק דורך ברחבת הכותל המערבי ואתה מיד מבין מה היה אותו רגש ששבה אותך במשך כל השעות של הציפיה הדרוכה. רטט אוחז בלב, אתה מרגיש כיצד אתה רועד. אבל זהו מין רעד אחר מזה שחשים בשעה של פחד, שכנה או צרה: וגילו ברעדה!

זהו רטט של שמחה, כמו אותו רטט ופרכוס של ילד שהלך לאיבוד ולפתע הוא שוב פוגש ורואה את אמו. זרם של דמעות פורץ לפתע מן העיניים. מעולם לא שיערת שיש בך מעיין דמעות כה כביר. אבל אלה הן דמעות שונות לגמרי מאלה שאדם מוריד בשעה של אסון, ר"ל. הן שונות אפילו מאותן דמעות של ערב יום כיפור.

כאן, ליד הכותל המערבי, אינך בוכה עבור עצמך בלבד, אינך מבקש רק למענך ולמען המשפחה שלך. כאן, ליד הכותל, אתה בוכה בדמעות יהודיות אמיתיות עם דמעות כלל - ישראליות, אתה בוכה על הר ציון ששמש. על גלות השכינה. ועל צרות וסבל כל דורות היהדות, מאז הסתתרה השכינה מאחורי כותל זה (הנה זה עומד אחר כותלנו זה כותל המערבי - מדרש שה"ש). ומני אז התחיל הסתר הפנים הגדול הנמשך בעוונותינו הרבים עד עצם היום הזה!

"כותל התפילה", "כותל הדמעות", כך הגדירו בעולם הגדול את הכותל המערבי במשך שנים ארוכות, וזוהי הגדרה קולעת ביותר. כי אין לך מקום ואתר שבו יוכל היהודי לבכות כל כך בחום, כמו ליד הכותל המערבי, שמזה הרבה מאות שנים נעשה לנאד הדמעות היהודי הגדול ביותר. וכי יכול להיות אחרת? הן הכותל משקף את כל ההיסטוריה היהודית, שהיא תערובת של אושר גדול שאין בדומה לו ושל סבל גדול שאין בדומה לו. אדם בוכה מתוך צער ומתוך שמחה, והכותל הזה מסמל את שניהם.

אתה מעיף מבט על הכותל ואתה רואה בדמיוןך את בית המקדש: כהנים בעבודתם, לויים בשירים ובזמרים וישראלים חדורים אש קודש וקירבה לבורא עולם. אתה רואה בדמיוןך את המלכים, את הנביאים, את הבית הראשון ואת הבית השני, את כלי המקדש, את מראה הכהן הגדול בצאתו מקודש הקדשים, המתואר בציוריות כה מרהיבה בעבודת יום הכיפורים, מה נהדר היה כהן גדול, כאהל הנמתח בדרי מעלה, כדמות הקשת בתוך הענן, כזר הנתון על מצח מלך.

אתה נותן דרור לדמיוןך ורואה את כל מה שלמדת במשך השנים, כל התאורים של המדרש והתפילות עומדים חיים לנגד עיניך, אשרי עין ראתה כל אלה. אבל, וגילו ברעדה. השמחה מהולה ברעדה ובעצב, שכן אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. אתה מעיף מבט על הכותל, ואתה רואה בדמיוןך גם תמונה אחרת: התמונה של בית המקדש העולה בלהבות השריפה בשני החורבנות, ואת אלפי החורבנות, העקידות, מוקדי האש שהחלו מאותם שני חורבנות שלא נותר מהם אלא הכותל הזה. אתה רואה את גירוש ספרד, ואת מוקדי האינקוויזיציה, את שחיטת ת"ח ות"ט ואת השחיטה האחרונה, האיזומה והנוראה של ששת המיליונים, כשלגבי זה המילה חורבן נראית כבר חיוורת מדי. ולמשמע אוזן דאבה נפשנו. הנה כי כן, "אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי".

לאחר שהיה של שעה ליד הכותל המערבי, ידעתי בדיוק מה משך אותי לכותל וגם הבנתי כבר את יקירי ירושלים, שכה קשה להם להיפרד ממנו אפילו לשעה אחת. תפסתי היטב מה הוא הכוח הכביר הזה שבו מושך הכותל אליו יהודים מכל קצוי תבל, אפילו כאלה שלכאורה, כך נדמה, יש להם שייכות קלושה למדי אליו. כי כל עוד יהודי לא ניתק את עצמו כליל ממקורו ועודנו שומר על איזה קשר עם אבותיו כי אז לא זו בלבד שיש בכוחו לדבר אל הכותל, אלא הוא אפילו עשוי לשמוע שהכותל מדבר אליו, שהוא לוחש לו סודות מן העבר ומבשר לו רב טוב לעתיד. אני מהרהר לעצמי מנין מקורו של הפתגם

האידישאי העממי השגור "לך ודבר אל הקיר"? לא בטוח אני כי איכשהו אין מקורו של פתגם זה בכותל המערבי. מפני ש"דבר אל הקיר" משמעו אף אחד לא יאזין לך, אבל הנה יש לעם היהודי קיר שאליו כן אפשר לדבר ואפילו לנהל שיחה. והיה זה לא אחר, אלא הרבי הגדול, הרבי מגור זצ"ל, שכתב כי "אזנים לכותל" כוונתו לכותל המערבי, זהו כותל ששומע, שמשוגל לקלוט אנחה יהודית ועונה אגב כך בדברי נוחם וחיזוק. ובתנא דבי אליהו מסופר, שהוא הלך אל מקום המקדש וראה שם את החורבות ורק קיר אחד שעמד, ואז שאל מהו הקיר הזה, והשיבו לו, זהו כותל המערבי, שהם (הגויים) לא יכלו להחריבו, מפני שהשכינה לא זזה מעולם ממנו. וכך אין הכותל רק כותל של דמעות, אלא גם כותל של תקוה.

הכותל מסמל את כל הווייתו של כלל ישראל. הרבה פעמים נחרב כלל ישראל, אבל תמיד נשארה שארית שהגויים לא היו מסוגלים להחריבה, כי בדיוק כמו שהשכינה לא זזה מהכותל המערבי, כך היא לא זזה לגמרי מעם ישראל. "הנה זה עומד אחר כתלנו" - זו השכינה שמעולם לא זזה מכותל המערבי. וכן אומר המדרש "נשבע הקב"ה שהכותל המערבי לא ייחרב לעולם". אמנם כן, השכינה הסתתרה הרבה פעמים מאתנו, אבל אף פעם לא הרשתה חורבן מלא, וההיסטוריה של הכותל מסמלת את כל תהפוכות ההיסטוריה היהודית. היו זמנים שהיהודים יכלו לבוא אליו והיו זמנים שהדיירים החדשים מסביב הסתירו אותו בבתים עד שהגישה אליו היתה בלתי אפשרית. מאוחר יותר היו זמנים שהכותל נמצא מתחת להר של אשפה ועברו שנים רבות עד שגילו ממנו משהו. ולאחר שהכותל כבר נוקה מהזוהמה, גם אז יכלו להגיע אליו רק במסירות נפש הכי גדולה. ובמשך תשע עשרה שנה היתה הגישה לכותל חסומה לחלוטין, והנה עתה, בעזרת ה', נמצא הכותל שוב בידים יהודיות. הלואי, רבש"ע מעתה ולעולם ועד. ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

לא, אין זה רק כותל של דמעות. זו גם חומת ברזל, המעניקה מחסה ושממנה אפשר לשאוב נחמה ותקוה ליום שבו השי"ת יוסיף לו את שאר הכתלים שיחזירו למקום את כל ההוד והתפארת כימי עולם וכשנים קדמוניות.

אבל עם כל התקוות שאתה מושפע בהן אצל הכותל המערבי, נקווית עוד דמעה בעיניים ומתרגש עד רטט בלב. מפני שהכותל מדבר ופונה אלינו היהודים שומרי התורה בתביעה מיוחדת. הוא תובע מאתנו שלא ניתן כי ידעך הנר שהוא מדליק בתוככי הנקודה היהודית החבויה עמוק. במכמני נשמות המוני היהודים שבאים אליו במורא כה גדול. אתה רואה את היהודים הללו באים למקום, כשהם חובשים לראשיהם כובעים מוזרים המונחים עליהם בצורה כה שלומיאליה, אתה רואה שהם נושקים את אבני הכותל בצורה מרטיטה ושפתותיהם ממלמלות תפילה חרישית וחמה. עם כמה מהם חטפתי שיחה בצל הכותל והם שפכו לפני בגילוי לב את כל הצער על הריקנות ועל חוסר המטרה של אורח החיים שלהם. כן, גם הם קולטים "מסר" מסויים מן הכותל אבל להם חסר כח השמע שיוכלו לקלוט את הקריאה במלוא המשמעות שלה. חלק מהם היו מוכנים מרוב התרגשות לעשות איזה שהוא מעשה ליד הכותל, אבל אין הם יודעים מה ואיך. וזהו מה שהכותל תובע מאתנו למה אין אנו תופסים את היהודים הללו בציצית ראשם ואומרים להם מהי המשמעות המלאה של היות יהודי? למה אין אנו מתדפקים על פתחי הבתים כדי לפתוח דלתות אצל אלה שהכותל המערבי כבר פתח מעט את סגור לבם, לדבר עמם על שבת, על כשרות, ובעיקר על חינוך הילדים שלהם. וימים אלה של בין המצרים הם המתאימים ביותר לשמוע את הקריאה המיוחדת הזו שהכותל המערבי קורא אלינו היהודים שומרי התורה. ובעת שהכותל המערבי עומד בשביל כולם כמונומט לתקווה יהודית, הוא עומד לגבינו כזכר וכעדות כי "מפני חטאינו גלינו מארצנו", כאזכרה שהחורבן בא עלינו "על עזבם תורתנו". ובו בזמן ששיחרורו מידי גויים הוא מקור לעידוד, הרי סוער אותו כותל עוד יותר מבעבר בתביעתו אלינו להביא את המוני היהודים לא רק אל האבנים שלו, אלא גם להשמיע להם את הקריאה הקוראת לכל כלל ישראל, ה"בנים שגלו מעל שולחן אביהם" שובו אלי ואשובה אליכם! וכאשר נשמע זאת, גם נזכה לנחמה הגדולה והאמיתית, נחמו נחמו עמי.

מתוך "אשנבים", מקראה בהוצ' סמינר הרב וולף ב"ב

עבודות

א. המאמר מתחלק לארבעה חלקים, נושאי משנה, לפניכם הנושאים של כל חלק וחלק סמנו בתוך המאמר מהיכן ועד היכן נמצא כל נושא

חלק א'

הנושא: התחושה ליד הכותל, תחושת "וגילו ברעדה..."

החל מן המילים: _____
וכלה במילים: _____

חלק ב'

הנושא: הקשר המיוחד של היהודים אל הכותל

החל מן המילים: _____
וכלה במילים: _____

חלק ג'

הנושא: הכותל - מסמל לתקוה

החל מן המילים: _____
וכלה במילים: _____

חלק ד'

הנושא: התביעה של הכתל מאתנו

החל מן המילים: _____
וכלה במילים: _____

ב. המאמר משולב במדרשים, פסוקים, וציטוטים מן התפילה קשרו כל אחת מן המובאות הבאות, לחלק אחד מחלקי המאמר, הוסיפו הסבר קצר.

המובאה:	שייכת לחלק	כיצד מתאימה המובאה למסר
"* מה נהדר היה מראה כהן גדול"		
"* אזנים לכתל"		
"* כימי עולם וכשנים קדמוניות"		
"* אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי"		
"* נשבע הקב"ה שהכתל המערבי לא יחרב לעולם"		
"* שובו אלי ואשובה אליכם"		
"* הנה זה עומד אחר כותלנו"		
"* למשמע אוזן דאבה נפשנו"		

		"* על עזבם את תורתני"
		"* נחמו נחמו, עמי"

ג. המחבר כותב את המאמר בגוף שני, כאל נוכח, אך בעצם הוא מדבר דוקא אל עצמו, ועל עצמו

לפניכם חלקי משפטים המהווים דוקא לסגנון הכתיבה הזה, השלימו אותם:

- * אתה רק דורך... ואתה מיד _____
- * אינך בוכה עבור _____
- * אתה מעיף מבט... ואתה רואה בדמיונך _____
- * לאחר שהיה של שעה... ידעתי בדיוק _____
- * ואני מהרהר לעצמי _____
- * מתרגש עוד רטט בלב מפני שהכתל פינה _____
- * אתה רואה שהם נושקים _____

אילו מתוך שבעת המשפטים לעיל מדברים אל נוכח? _____

אילו מתוך שבעת המשפטים לעיל מדברים בגוף ראשון? _____